

LITTERATUR

Svar til Kvæven

I forrige ukes avis har forfatter Tore Kvæven et innlegg («Krigsskip og skylappar») som i all hovedsak dreier seg om at han mener jeg har behandlet ham uredelig i artikkelen «Når verden mørkner» (6. oktober). Artikkelen er et intervju med Kvæven, og handler mye om politiske ytringer Kvæven kom med i en periode rundt 2010. Til anklagen om uredelighet vil jeg bare nevne noen kjensgjerninger som ikke fremkommer tydelig i Kvævens innlegg.

Kvæven skriver at min opprinnelige plan var å lage en sak om hans nye roman *Raudt støv*, men at «tematikken for intervjuet vart ein annan» da jeg oppdaget de nevnte politiske ytringene. Han skriver ikke at jeg varslet ham på forhånd om at jeg kom til å ta opp disse ytringene, og at jeg forespeilet ham et todelt intervju som handlet om både den nye boken og de eldre, politiske ytringene, noe som gjenspeiler seg i den ferdige artikkelen der første del dreier seg om Kvævens nye roman. Videre skriver Kvæven at han ble «konfrontert med sitat etter sitat eg hadde skrive», men ikke at alle disse sitatene stammet fra én artikkel, eller at jeg hadde sendt ham denne artikkelen på forhånd. Han skriver også at jeg på et av spørsmålene ikke har gjengitt alle momentene i svaret hans. Dette hadde Kvæven anledning til å påpeke da han fikk sitatene sine til gjennomlesing. Det gjorde han ikke.

Hvis jeg forstår Kvæven rett, synes han i det hele tatt at premisset for intervjuet var urimelig siden ytringene ligger såpass langt tilbake i tid, og fordi han allerede har tatt avstand fra dem under et sceneintervju i Telemark i 2012. Den offentlige dokumentasjonen av denne seansen er – så vidt jeg har klart å bringe på det rene – én kort artikkel i Telemarksavisa, hvor det eneste Kvæven sier om temaet, er følgende: «Jeg har nok spissformulert meg litt for mye i et par ting jeg har kommentert, og jeg skjønner at det kan bli oppfattet feil. Spesielt med tanke på det spesielle klimaet som har preget offentligheten siden terroraksjonene 22. juli.»

Til slutt: I artikkelen gir jeg uttrykk for at oppdagelsen av Kvævens tidligere politiske engasjement har satt romanen *Raudt støv* i et nytt lys for meg, og jeg nevner noen elementer i romanen som nå vekker andre tanker enn de gjorde før. Disse tankene beror på feillesninger fra min side, ifølge Kvæven. Til det vil jeg bare si, helt generelt, at det ikke nødvendigvis er sammenfall mellom det en forfatter mener å ha skrevet, og teksten leseren forholder seg til.

Olaf Haugensen

Journalist i Morgenbladet

DEBATT

Sendes til: debatt@morgenbladet.no

Hovedinnlegg:

Maks 4500 tegn, inkl. mellomrom

Underinnlegg: 2500 tegn, inkl. mellomrom

Replikk/kortinnlegg:

500–1500 tegn, inkl. mellomrom

KRONIKK

Sendes til: kronikk@morgenbladet.no

Maks 6500 tegn, inkl. mellomrom

FOLKEHELSE

Om tvil, vitenskap og folkehelse

Skal vi kjempe mot dem som gjør mistillit til vitenskapen til et våpen, må vi først holde oss selv som forskere til de høyeste etiske standarder.

V i takker Morgenbladet for en svært gjennomtenkt artikkel av Jon Kåre Time 29. september, basert på et intervju han hadde med oss. Vi setter pris på at artikkelen både er balansert og inneholder noen skarpe, kritiske kommentarer fra professor Marc Lipsitch, samt en kort omtale av lignende kritikk fra professor Devi Sridhar i The Guardian. Både Lipsitch og Sridhar er dyktige, og de har sammen skrevet et aggressivt manifest til støtte for nedstengninger.

Upålitelige pandemidata

Mens Lipsitch med forakt oppfordrer til at vårt arbeid skal ignoreres, oppfordrer vi til at hans arbeid (både den vitenskapelige delen og påvirkningsdelen) skal bli gitt full respekt og full oppmerksomhet. Det er viktig å forstå, med ro og verdighet, hvorfor slike karismatiske forskere bidro så massivt til covid-19-fiaskoen og ignorerte nesten alt vi visste innen epidemiologi og folkehelse da pandemien traff. Videre håper vi at Lipsitch vil bruke sin politiske påvirkningsmakt for å gjøre budskapet sitt mer fremtredende: at skoler ikke burde ha vært stengt så lenge som de ble, og at vi trenger åpenhet rundt virusets opprinnelse. Det ærekrenkende innlegget fra Sridhar er allerede besvart i The Guardian.

Morgenbladets artikkel nevner også et usannsynlig anslag på en overdødelighet på 30 millioner. En hovedindikasjon på hvor upålitelige pandemidata fortsatt er, er at det ennå pågår stor debatt om hvor mange mennesker som døde globalt. Hvis dette anslaget var sant, ville det bety at tiltakene vi innsette, drepte langt flere mennesker enn viruset i seg selv. Overdødeligheten er

sannsynligvis mye lavere, men selv om den er 10–15 millioner (som er mer sannsynlig), er dødsfallene som følge av tiltakene tatt på verdensbasis like høye som og kan til og med overstige dødsfallene fra viruset. Dette ble analysert i en fagfelleleurdert artikkel i våres med én av oss som medforfatter.

Forvirret analyse

Vi er enige med professor Naomi Oreskes og dr. Massimo Polidoro om at det i USA (og andre steder) over lengre tid har vært organisert en innsats fra ulike aktører for å gjøre tvil om vitenskapen til et våpen. Vi beundrer arbeidet deres med å fremheve dette vedvarende problemet.

Dette betyr imidlertid at dersom vi skal kjempe mot disse monstrene, må vi først holde oss selv som forskere til de høyeste etiske standarder. Vi er uenige i at vitenskapen i USA ikke ble politisert under pandemien. På ironisk vis underbygger Oreskes og Polidoro argumentet sitt med studier som viser at republikanere kom dårligere ut av pandemien enn demokrater – en form for forvirret analyse som åpenbart politiserer vitenskapen av tvilsomme grunner. Republikanere og demokrater kan skille seg fra hverandre på zillioner av måter som påvirker helsen. Det som er

En hovedindikasjon på hvor upålitelige pandemidata fortsatt er, er at det ennå pågår stor debatt om hvor mange mennesker som døde globalt.

I dag finnes ikke MSN lenger. Men det finnes andre plattformer, og det finnes blod og land, og det finnes paroler som impliserer blod og land, og det finnes unge mennesker som skriver, roper og synger dem, og det finnes fedre som synger med. Hadde min far fortsatt fantes, ser jeg for meg at han hadde irettesatt dem slik han irettesatte meg den gangen, ved å si

Han lærte meg, på sitt vis, at individet kan bestå av mer enn manifestasjoner av kollektive krav.

noe som jeg hadde tolket til å bety at man må leve sitt eget liv, hva enn det måtte innebære, så lenge det ikke innebar en generasjon til.

Jeg er glad for at jeg ble irettesatt av min far. Han lærte meg, på sitt vis, at individet kan bestå av mer enn manifestasjoner av kollektive krav. Han lærte meg, på sitt vis, at du ikke skylder ditt land eller ditt folk eller din tro noen verdens ting, hverken ditt blod eller din identitet.

Hvem er det i dag som sier *ikke en generasjon til?*

Edin Kozario

Stipendiat ved Oslomet, Institutt for internasjonale studier og tolkautdanning

Vitenskapsmann i demokratiets vugge:

Gresk-amerikanske John Ioannidis fikk mange uvenner da han begynte å kritisere nedstengningene. Nå mener han pandemien avslørte hvordan vitenskapen er blitt rekruttert til å følge politikken. Her fotografert ved Universitetet i Athen. FOTO: SOCRATES BALTAGIANNIS

på at sosial distansering, munnbind og vaksiner ville dempe smitten. Dessverre tok vi fryktelig feil om alt dette. I det lange løp hadde sosial distansering små, om noen, fordeler, og de ekstreme formene for nedstengning hadde potensielt store skadevirkninger. I den siste kunnskaps-oversikten fra Cochrane, som er viden anerkjent for sin pålitelighet, viste munnbind seg mest sannsynlig å være et ineffektivt virkemiddel. Og vaksiner reddet liv, men dempet smitten i liten eller ingen grad. Vi kan i grunn ikke finne bedre ord enn dem Oreskes og Polidoro selv bruker: «Uærlighet og halvsannheter er, selv når formålet er godt, ingen trygg måte å bygge tillit på.»

Imponerende fra Norge

Vi ønsker også å takke Camilla Stoltenberg, både for hennes gjennomtenkte kommentarer om vårt intervju og for hennes lederskap innen folkehelse under pandemien. Norge gjorde det generelt sett veldig bra under pandemien. Landet hadde til og med *underdødelighet*: Aldersjusterte dødsfall var to prosent lavere i perioden 2020–2023 sammenlignet med de tre årene rett før pandemien, da sesonginfluensa var den dominerende luftveissykdommen. Norges innsats er nesten like imponerende som Sveriges, som gjorde det best blant alle europeiske land (3,5 prosent færre aldersjusterte dødsfall i perioden 2020–2023

sammenlignet med årene før pandemien). Derimot hadde USA og Storbritannia – der overbevisende stemmer som Lipsitch og Sridhar dominerte og oppfordret til å ignorere og demonisere fravikende synspunkter – en skremmende høy overdødelighet.

Vi deler med Stoltenberg en dyp respekt for vitenskapen. Vi ønsker å dele også hennes optimisme, men har betydelige forbehold mot det. Mens tilliten til vitenskapen er høy i det i stor grad sunne og tolerante sosiale miljøet i Norge, er dette ikke tilfellet for USA og mange andre land. Denne triste utviklingen rettferdiggjør skepsis og til og med pessimisme angående fremtiden for både vitenskap og fol-

kehelse – ja, til og med for demokratiet. Noen ønsker å vende blikket andre steder, og likevel opplever mange land en tosifret økning i motstand mot vaksiner og mistillit til ekspertise. Dette kan ikke forstås løst fra forskeres og institusjoners egne feil. Instrumentelt selvsvar og overdreven sikkerhet kan være dødelig.

John Ioannidis

Professor i epidemiologi og statistikk ved Universitetet i Stanford

Andrea Saltelli

Statistiker og gjesteforsker ved Universitetet i Bergen

M

KÅKÅ|nomics

Morgenbladsalongen:

Dyrtids-økonomien

Må renten opp, opp, opp? Trenger vi skatt på superprofitt? Og hvem fortjener egentlig billig strøm?

KÅKÅnomics og Morgenbladet inviterer til salong i Stavanger 26. oktober klokken 18.30

I panelet: Klaus Mohn, Eivind Thomassen, Ingrid Hjort, Marie Storli og Olav Slettebø

Samtalen ledes av Maria Berg Reinertsen

www.kknomics.no

